

Tarina: Lukemisen vaikutukset

Suomen kouluissa vuonna 2023 järjestetyssä kouluterveyskyselyssä oppilailta kysyttiin monia eri kysymyksiä muun muassa heidän harrastuksistaan.

Yksi kysymyksistä koski lukemista. Yli 80 000 kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaiselta eri Suomen kouluista kysyttiin, kuinka usein he lukevat kirjoja omaksi ilokseen. Kolmekymmentä prosenttia oppilaista vastasi, että vähintään joka kuukausi.

Tutkimuksessa verrattiin kyselyn vastauksia oppilaiden arvosanoihin. Selvisi, että lukemisen vaikutukset olivat erityisen suuret: joka kuukausi lukevat saivat keskimäärin yli yhden arvosanan paremman todistusmerkinnän monissa eri aineissa kuin ne oppilaat, jotka lukevat harvemmin. Siten jo pieni määrä lukemista voi auttaa pärjäämään koulutehtävissä huomattavasti paremmin.

Oikaisu: Lukemisen vaikutukset

On totta, että Suomen kouluissa järjestetään kouluterveyskyselyitä.

Pitää myös paikkansa, että vuonna 2023 kolmekymmentä prosenttia 8. ja 9. luokan oppilaista vastasi lukevansa omaksi ilokseen vähintään joka kuukausi.

Tarinassa esitetty päätelmä lukemisen vaikutuksista ei kuitenkaan ole perusteltu. Vaikka usein lukevat saisivat keskimäärin parempia arvosanoja, ei tämä välttämättä tarkoita, että vapaa-ajan lukeminen suoraan auttaisi pärjäämään koulussa paremmin.

Voisi olla niin, että oppilaat, joille koulu on yleisesti helppoa, myös jaksavat lukea vapaa-ajalla enemmän kirjoja. Tällöin ei olisikaan niin, että vapaa-ajan lukeminen johtaa parempiin arvosanoihin, vaan koulun helppous johtaa vapaa-ajan lukemiseen.

Voisi olla niin, että oppilaat, jotka tykkäävät lukea paljon, mieluummin myös lukevat koulun oppikirjoja ja siksi saavat parempia arvosanoja. Tällöin eron selittävä syy ei ole, kuinka paljon oppilas lukee vapaa-ajalla, vaan kuinka paljon hän tykkää lukea ylipäätään.

Voisi olla niin, että kodeissa, joissa painotetaan koulumenestystä enemmän myös kannustetaan lapsia lukemaan enemmän. Tällöin eron syy ei ole, kuinka paljon oppilas lukee vapaa-ajalla, vaan kuinka paljon kotona painotetaan koulumenestystä.

Ei siis ole mahdollista selvittää, miten kirjojen lukeminen vapaa-ajalla vaikuttaa koulumenestykseen: mahdollisia selityksiä on monta eikä niitä pysty erottelemaan toisistaan.

Oikaisun oikaisu: Lukemisen vaikutukset

On totta, että päätelmä lukemisen vaikutuksista ei ole perusteltu. On nimittäin monta eri syytä, minkä takia parempia arvosanoja saavat voisivat lukea enemmän, kuten esimerkiksi oikaisussa mainitut.

On myös totta, että kyselytulosten perusteella olisi vaikea sanoa, mikä näistä selityksistä pitää paikkansa.

Ei kuitenkaan pidä paikkansa, etteikö näitä selityksiä ole mahdollista erotella toisistaan. Erottelun pystyisi tekemään uudella kokeella, jossa suoraan vaikutetaan siihen, kuinka paljon ihmiset lukevat. Kokeen voisi järjestää seuraavasti:

Kokeessa valitaan paljon oppilaita ja jaetaan heidät satunnaisesti kahteen ryhmään. Yhdessä ryhmässä ihmiset eivät saa lukea vapaa-ajalla kirjoja, kun taas toisessa ryhmässä ihmisten pitää lukea vapaa-ajalla vähintään tietty määrä kirjoja.

Jos toisessa ryhmässä olevat oppilaat alkavat pärjäämään paremmin, on kirjoilla suora vaikutus koulumenestykseen. Jos taas eroa ei ole, kirjojen lukemisella ei ole vaikutusta, vaan syynä on muut tekijät.

Oikaisun oikaisun oikaisu: Lukemisen vaikutukset

On totta, että pelkästään kouluterveyskyselyn perusteella on vaikea sanoa, onko lukemisella vaikutusta koulumenestykseen vai ei.

On myös totta, että on mahdollista järjestää kokeita, joilla vaikutusta saadaan tutkittua.

Edellinen oikaisu kuitenkin yksinkertaistaa asiaa ja liioittelee, kuinka helposti asian saisi selvitettyä satunnaistetulla kokeella. Koeasetelmassa on nimittäin monta ongelmaa, jotka tulisi korjata, jotta tulokset ovat luotettavia:

Ei riitä, että oppilaat jaetaan ryhmiin ja sanotaan heille, että he eivät saa tai että heidän pitää lukea kirjoja: pitää myös tarkistaa, että oppilaat oikeasti noudattavat ohjeita.

On varmaankin paljon oppilaita, jotka eivät saisi luettua vaadittua määrää kirjoja. Tämä tekee tulosten tulkitsemisesta hankalaa.

Lukemaan pakottamisella voi olla eri vaikutukset kuin jos lukeminen tapahtuu vapaaehtoisesti. Pakottaminen voi saada lukemisen tuntumaan ikävältä koulutehtävältä ja saada oppilaan uupumaan, heikentäen koulumenestystä.

Tutkimusten suunnittelussa pitääkin olla tarkkana, jotta tutkimus mittaa mahdollisimman hyvin haluttua asiaa. Tutkijoiden työhön kuuluu miettiä tällaisia kysymyksiä ja keksiä sellaisia kokeita, jotka ovat tieteellisesti luotettavia ja käytännössä mahdollisia toteuttaa.

Vahvistus: Lukemisen vaikutukset

Edellinen oikaisu on totuudenmukainen.

Lisäksi alkuperäisessä tarinassa mainittu yhteys lukuaktiivisuuden ja keskimääraisten kouluarvosanojen välillä oli keksitty: kouluterveyskyselyssä ei yhdistetä vastauksia kouluarvosanoihin ja kyselytuloksista ei siten pysty laskemaan tällaista keskimääräistä eroa. Eron selvittämiseksi pitäisi olla tiedossa sekä lukuaktiivisuus että kouluarvosanat. Ja varsinaisen vaikutuksen tutkiminen puolestaan on paljon haastavampaa, kuten oikaisuiissa käsiteltiin.